

Notat

Kirkeministeriet

Talepapir for Kirkeministeren til brug for besvarelse af samrådspørgsmål K, L, M og N (vedr. julegudstjenester 2020) – åbent samråd torsdag den 3. juni 2021, kl. 15.45 – 16.45 i Kirkeudvalget

Dato: 20. maj 2021

Akt nr. 163722

Sagsbehandler
Rasmus Paaske Larsen

Samrådsspørgsmål K

Vil ministeren redegøre for forløbet op til sin anbefaling kl. 21.40 den 23. december 2020 om ikke at afholde gudstjenester den 24. december 2020?

Samrådsspørgsmål L

Anerkender ministeren det synspunkt, at det kan tolkes som dårlig ledelse at udsende en vag anbefaling kl. 21.40 den 23. december 2020, dagen før årets største kirkedag?

Samrådsspørgsmål M

Mener ministeren, at det er hensigtsmæssigt at skubbe ansvaret ned i systemet til den enkelte præst og menighed, i stedet for selv at tage ansvar?

Samrådsspørgsmål N

Er det noget, ministeren ville have gjort anderledes, hvis ministeren stod i samme situation i dag?

Spørgsmålene er stillet efter ønske fra Mette Hjermand Dencker (DF).

Alle samrådsspørgsmålene besvares af kirkeministeren.

Talepapir (det talte ord gælder)

Side 2
Akt nr. 163722

[Indledning]

- Tak for ordet og for lejligheden til at besvare spørgsmålene.
- De fire spørgsmål handler jo alle om forløbet, der førte frem til, at folkekirkens biskopper valgte at anbefale at aflyse julegudstjenesterne i 2020.
- Jeg vil derfor besvare spørgsmålene samlet.

[Spm K – om forløbet frem mod juleaften]

[Fælles samråd med sundhedsministeren i Kirkeudvalget]

- Lad mig først gennemgå tidsforløbet fra midten af december og frem til julen sidste år.
- Som Kirkeudvalget vil huske deltog jeg sammen med sundhedsministeren **torsdag den 10. december 2020** i et samråd i Kirkeudvalget om de dengang forestående julegudstjenester.
- Vi oplyste i den forbindelse bl.a., at regeringen ikke ønskede at lukke mere eller længere ned, end det vurderedes nødvendigt i lyset af smittesituationen.
- Men som sundhedsministeren også gjorde det helt klart på samrådet, så holder smitte ikke ferie – heller ikke i julen.
- Derfor pointerede vi også, at det kunne blive nødvendigt at træffe yderligere foranstaltninger, også med meget kort varsel, på baggrund af smitteudviklingen.

[Generel stramning af restriktioner medio december]

- I løbet af november-december 2020 viste der sig en stigning i antallet af indlagte med COVID-19.
- Og på et **pressemøde onsdag den 16. december 2020** udmeldte statsministeren en række skærper af de generelle corona-restriktioner i Danmark: Blandt andet blev butikcentre lukket fra den 17. december og almindelige butikker blev lukket fra den 25. december.
- På daværende tidspunkt var forventningen dog, at der fortsat kunne gennemføres både julegudstjenester og andre menighedsaktiviteter på forsvarlig vis.

Side 3

Akt nr. 163722

[Fælles udmelding fra folkekirken den 17. december 2020]

- Med henvisning til statsministerens udmelding på pressemødet den 16. december, udsendte Præsteforeningen, Provsteforeningen, Landsforeningen af Menighedsråd og biskopperne **torsdag den 17. december 2020** en fælles meddelelse til folkekirkens arbejdsgivere og ansatte.
- Det fremgik bl.a. af denne fælles meddelelse, at afsenderne vurderede, at man
  - fortsat forsvarligt kunne holde julegudstjeneste med iagttagelse af de gældende retningslinjer
  - lokalt burde genoverveje antallet af julegudstjenester, og om der skulle synges eller ej til julegudstjenesterne
  - gjorde opmærksom på, at kirkens aktiviteter måtte tilpasses, hvis situationen måtte ændre sig, f.eks. med nye restriktioner og anbefalinger

[KM anmoder om dobbelttjek af sektorretningslinjerne den 18. december 2020]

- I lyset af skærpelsen af de generelle corona-restriktioner og de forestående julegudstjenester, anmodede Kirkeministeriet **fredag den 18. december 2020** Sundhedsstyrelsen om et dobbelttjek af sektorretningslinjerne [som Sundhedsstyrelsen hele tiden har været tæt involveret i som medlem af sektorpartnerskabet].
- Sundhedsmyndighederne vendte hen over weekenden tilbage med en række skærpede anbefalinger, bl.a. vedrørende gudstjenesternes varighed, hvor de anbefalede en maksimal længde på 45-50 minutter, og vedrørende sang, hvor de anbefalede at finde alternativer til fællessang eller at man sang færre salmer eller færre vers.
- Kirkeministeriet reviderede retningslinjerne som følge af sundhedsmyndighedernes anbefalinger, og disse nye retningslinjer blev drøftet på et møde i sektorpartnerskabet **mandag den 21. december 2020**.
- Efter drøftelserne i sektorpartnerskabet blev de reviderede sektorretningslinjer offentliggjort **samme dag**, altså den 21. december 2020.

[Lillejuleaftensdag]

- På et møde **lillejuleaftensdag** drøftede regeringens indsatsgruppe, herunder med sundhedsmyndighederne, bl.a. resultaterne af en undersøgelse om udbredelsen i Danmark af den britiske variant, der er mere smitsom end den udgave af corona/COVID-19, som vi indtil da havde været udsat for herhjemme.
- Kombinationen af den britiske variant og den traditionelle store kirkegang ved julegudstjenester fik ud fra en samlet vurdering indsatsgruppen og sundhedsmyndig-

hederne til på et pressemøde **klokken to lillejuleaftensdag** at skærpe deres anbefalinger i forhold til julegudstjenesterne.

- Den nye anbefaling gik på, at der slet ikke burde synges ved julegudstjenesterne, og at julegudstjenesterne højst burde vare 30 minutter.
- Kirkeministeriet blev orienteret telefonisk om skærpselsen kort inden pressemødet kl. 14 samme dag, og på skrift ved 18-tiden om aftenen.
- Kirkeministeriet gik naturligvis hurtigt i gang med at opdatere sektorretningslinjerne med de nye begrænsninger [som altså kun vedrørte *julegudstjenesterne* i 2020].
- Det var på daværende tidspunkt fortsat Sundhedsstyrelsens vurdering, at det var forsvarligt at gennemføre julegudstjenester, hvis man efterlevede de nødvendige – og nu skærpede – forholdsregler for at forebygge smitte.
- Da indsatsgruppens udmelding om de skærpede forholdsregler imidlertid fremkom så tæt på tidspunktet for den planlagte afholdelse af julens gudstjenester, blev **folkekirkens biskopper enige om at anbefale at aflyse** de traditionelle julegudstjenester frem til og med Hellig tre Kongers søndag den 3. januar 2021.
- Det skete **om aftenen lillejuleaften** med udsendelse af en pressemeddelelse fra biskopperne, som var støttet af Præsteforeningen, Provsteforeningen og Landsforeningen af Menighedsråd.
- Spørgeren har også spurgt til regelgrundlaget for denne udmelding, og det skal jeg vende tilbage til om et øjeblik.

- Men lad mig først nævne, at biskopperne i deres pressemeddelelse oplyste, at en konkret beslutning om afløsning skulle træffes i enighed mellem menighedsrådsformanden og den præst, der ellers skulle afholde gudstjenesten.
- Biskopperne anbefalede samtidig, at man holdt kirkerummene åbne for personlig andagt, og at man lokalt overvejede muligheden for at gennemføre korte andagter på de nye, skærpede vilkår.
- Kirkeministeriet udsendte **senere lillejuleaften** en nyhed på sin hjemmeside med omtale af biskoppernes anbefaling. I den anledning **udtalte jeg**:
  - ”Biskopper, repræsentanter fra provster, præster og menighedsrådsforeningen opfordrer nu i fællesskab til, at julegudstjenesterne aflyses til og med 3. januar. Det bakker jeg op om. Det er stadig væk muligt at gennemføre gudstjenester efter de nu igen skærpede retningslinjer, der fraråder al sang og anbefaler max varighed på 30 min. Jeg vil gerne takke alle de ansvarlige repræsentanter for folkekirken, som fandt sammen om fælles forståelse i en svær tid.”

[Opsummering af tidsforløbet]

- Samlet set er det klart, at der skete meget i Danmark på kort tid op til jul.
- Og det fik naturligvis også betydning for kirkerne, som jo ellers havde truffet forberedelser til at fejre julen inden for de retningslinjer, der var blevet meldt ud den 21. december 2020.

- På det tidspunkt var det forventningen, at retningslinjerne fra den 21. december kunne gælde hen over julen og måske også hen over nytåret.
- Sådan gik det imidlertid ikke. Smitteudviklingen fortsatte i forkert retning, og det blev nødvendigt at indføre yderligere restriktioner med meget kort varsel.
- Udmeldingerne fra ministeriet om julens gudstjenester var:
  - Baseret på sundhedsfaglige vurderinger og anbefalinger
  - Så vidt muligt drøftet med folkekirkens parter i sektorpartnerskabet
  - Offentliggjort uden unødigt ophold, så de hurtigst muligt var tilgængelige for såvel offentligheden som for folkekirkens arbejdsgivere og ansatte.

[Spm M - om den lokale beslutningskompetence]

- Lad mig så vende mig til spørgsmålet om regelgrundlaget for afholdelse af gudstjenester i folkekirken.
- Det er det, som spørgeren formulerer som "at skubbe ansvaret ned i systemet til den enkelte præst og menighed, i stedet for selv at tage ansvar".
- Men her bliver jeg altså nødt til at slå fast, at der absolut ikke har været tale om at skubbe noget ansvar fra sig. Tværtimod.
- Derimod har der været tale om, at jeg som minister naturligvis skal respektere den lovgivning, som gælder i Danmark, og som altså bestemmer, hvem der har kompetencen til at beslutte at aflyse en julegudstjeneste.

[Hjemmelsspørgsmålet ifm. julegudstjenesterne]

- Lad mig understrege, at folkekirken faktisk er forpligtet til at holde gudstjeneste på alle faste gudstjenestedage, dvs. søn- og helligdage. Det er fastslået i Danske Lov.
- Derfor kræver det særskilt lovhjemmel at lukke folkekirken eller aflyse gudstjenester på faste gudstjenestedage. Den hjemmel har kirkeministeren ikke.
  - Den dagældende epidemilov gav sundhedsministeren hjemmel til at pålægge folkekirken restriktioner, hvis det blev vurderet nødvendigt af sundhedshensyn. Men det vurderede man ikke var nødvendigt i julen 2020 [i modsætning til situationen i foråret 2020].
- Der består altså ikke en almindelig adgang til, at hverken kirkeministeren, præsten, menighedsrådet eller biskoppen alene kan beslutte, at der ikke skal holdes gudstjeneste om søndagen – eller som i dette tilfælde i forbindelse med julen.
- Hvis en fast gudstjeneste undtagelsesvist skal aflyses, skal den enkelte præst og det enkelte menighedsråd være enige om det, og aflysningen skal godkendes af biskoppen.
- Kirkeministeren har ingen kompetence i denne sammenhæng.
- Det var den regel, som biskopperne henviste til, da de anbefalede en aflysning.

- Biskoppernes anbefaling udgjorde reelt et forhåndstil-sagn om godkendelse, hvis præst og menighedsråd lo-kalt var enige om at aflyse julegudstjenesten, i lyset af de særlige omstændigheder vi befandt os i i julen 2020.
- På den baggrund synes jeg, at biskoppernes initiativ til at smidiggøre beslutningsprocessen de steder, hvor præst og menighedsråd var enige om at aflyse juleguds-tjenester, fortjener anerkendelse.
- Det er mit indtryk, at man i praksis langt de fleste steder lokalt valgte at aflyse julegudstjenesterne sidste år, og i den forbindelse netop kunne drage nytte af biskopper-nes udmelding.
- Men det er også mit indtryk, at der var steder, hvor man lokalt valgte at gennemføre julegudstjenester inden for de strammere retningslinjer, som blev udmeldt lillejule-aften.
  - Og dét var man i sin gode ret til at beslutte lokalt.

[Spm L - hvorvidt der var tale om dårlig ledelse]

- Spørgeren spørger så, om jeg anerkender, at det kan tol-kes som "dårlig ledelse at udsende en vag anbefaling" den 23. december 2020, som er dagen før årets travleste kirkedag.
- Jeg ved ikke, om spørgeren forestiller sig, at Kirkemini-steriet i dagene op til den 23. december var klar over,
  - at den nye britiske variant ville få fodfæste i Dan-mark,
  - at indsatsgruppen på sit møde lillejuleaftensdag ville skærpe sine anbefalinger,

- og at jeg som kirkeminister havde kompetence til at reagere på nogen anden måde, end jeg gjorde.
- Som jeg har beskrevet, tog Kirkeministeriet så sent som **fredag den 18. december 2020** initiativ til at anmode Sundhedsstyrelsen om at give sektorretningslinjerne for folkekirken og andre trossamfund et dobbelttjek.
- På baggrund af Sundhedsstyrelsens skærpede anbefalinger blev de reviderede retningslinjer herefter først drøftet på et møde i sektorpartnerskabet **mandag den 21. december 2020**. Og derefter offentliggjort senere samme dag.
- Jeg mener derfor, at der på forhånd var gjort alle rimelige bestræbelser i et forsøg på at sikre, at man havde tilstrækkeligt ajourførte retningslinjer til at kunne afholde julegudstjenesterne på sundhedsmæssig forsvarlig vis.
- Men som nævnt havde sundhedsmyndighederne jo fra begyndelsen taget forbehold for, at det kunne blive nødvendigt med skærpede restriktioner, hvis smitten udviklede sig i forkert retning.
- Og da indsatsgruppen, herunder sundhedsmyndighederne, den 23. december 2020 holdt møde om smitteudviklingen, blev det altså besluttet at udsende en klar anbefaling om, at der ikke skulle synges ved julegudstjenesterne, og at julegudstjenesterne højst burde vare 30 minutter.

[Der blev handlet hurtigt den 23. december 2020]

- Jeg vil gerne understrege, at fra Kirkeministeriet midt på dagen lillejuleaftensdag fik en telefonisk orientering

om indsatsgruppens skærpede anbefalinger, gik der kun ganske få timer, før der **både** var udarbejdet og udsendt nye retningslinjer, **og** sket orientering af sektorpartnerskabet herom.

- Jeg synes derfor alt i alt, at ministeriet handlede både hurtigt og hensigtsmæssigt, lige så snart der forelå det nødvendige grundlag at handle på.
- Jeg er selvfølgelig ikke blind for, at det må have været frustrerende at modtage de nye og yderligere skærpede retningslinjer om aftenen den 23. december 2020.
- Og jeg kan sagtens forstå, at det må være forbundet med vanskeligheder at ændre afviklingen af de allerede planlagte julegudstjenester, når retningslinjerne ændrede sig så kort tid inden det planlagte tidspunkt for julegudstjenesterne.
- Men måske tænker spørgeren på, om biskoppernes anbefaling om at aflyse julegudstjenesterne var udtryk for dårlig ledelse?
- Men her synes jeg ærlig talt heller ikke, at anklagen er rimelig.
- Tværtimod synes jeg, at biskopperne fortjener anerkendelse for deres hjælp til at smidiggøre den lokale beslutningsgang de steder, hvor præst og menighedsråd var enige om at aflyse julegudstjenesterne under de helt særlige omstændigheder, som vi stod i, i julen 2020.
- Det samme ledelsesansvar synes jeg, at provsterne, præsterne og menighedsrådsforeningen viste ved at bakke op om biskoppernes anbefaling.
- Det var også årsagen til, at jeg om aftenen den 23. december 2020 bl.a. udtalte min opbakning til den fælles

anbefaling fra biskopperne og repræsentanter fra provster, præster og fra Landsforeningen af Menighedsråd.

[Afrunding om ledelse]

- Forløbet med julegudstjenesterne sidste år udspringer grundlæggende af pandemiens uforudsigelighed, som det ikke var muligt på forhånd at planlægge sig ud af.
- Jeg mener derfor heller ikke, at det ville være hverken rimeligt eller retvisende at påstå, at forløbet skyldes dårlig ledelse, hverken i Kirkeministeriet eller hos biskopperne. Tværtimod, faktisk.

[Spm N - om jeg ville have handlet anderledes i dag]

[Indhentede erfaringer]

- Der spørges så til slut, om jeg i dag ville gøre noget anderledes.
- Jeg vil først sige, at jeg tror vi alle sammen har lært meget, siden pandemien for alvor ramte Danmark i marts 2020.
- Som jeg tidligere har orienteret Kirkeudvalget om, har Folkekirkens Videns- og Uddannelsescenter indsamlet oplysninger fra relevante aktører i folkekirken og har på den baggrund udarbejdet rapporten "*Når folkekirken skal spille efter reglerne – men uden for banen*" om, hvordan folkekirken håndterede nedlukningen og den gradvise genåbning i foråret 2020.
- Rapporten har blandt andet fokus på kommunikationsveje og de forskellige myndigheders roller og kompetencer i forskellige spørgsmål.

- Selvom vi på mange måde er blevet klogere på, hvordan vi håndterer krisesituationer i folkekirken og andre trossamfund, skal vi også holde fokus på, hvilke roller de forskellige aktører har i sådanne situationer.
- Jeg er derfor løbende opmærksom på min rolle som kirkeminister og mit samarbejde med de folkekirkelige myndigheder.
- Når det er sagt, er det min vurdering, at det forløb, vi oplevede i de sidste dage før jul 2020, ikke kunne have været håndteret på anden måde, sådan som omstændighederne og lovgivningen var på daværende tidspunkt.
- Til gengæld kan vi nu glæde os over, at vi ikke længere står i den samme situation.
- Faktisk står vi i dag med en række mere positive forudsætninger, end vi gjorde op til julen sidste år.
- Smitteudviklingen har ændret sig i positiv retning og vi er nu i fuld gang med at genåbne samfundet og dermed også folkekirken og de andre trossamfund.
- Der kan igen afholdes gudstjenester med sædvanlig varighed og med fællessang.
- Menighedsrådene kan afholde menighedsaktiviteter af alle slags, selvom der stadig gælder visse restriktioner og anbefalinger for folkekirken og andre trossamfund.